

Ayşegül Taşöz Düşündere¹*Politika Analisti***Taylan Kurt²***Araştırmacı***Seçil Gülbudak Dil³***Araştırmacı*

24 HAZİRAN SEÇİMLERİNDE OY GEÇİŞLERİ⁴ⁱ

24 Haziran 2018’de gerçekleştirilen Cumhurbaşkanı ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri birçok yeniliğin gerçekleştiği seçimler oldu. Partilerin ilk defa resmi ittifaklar oluşturabilmesi, yeni bir parti olan İYİ Parti’nin seçimlere katılması ve cumhurbaşkanı seçimlerinin milletvekili seçimleri ile tek zarfta gerçekleştirilmesi; bu yeniliklerden sadece bazılarıydı. Diğer taraftan, seçim sonrası gerçekleştirilen çalışmalarda partiler arasındaki oy geçişleri, seçim öncesi anketlerin aksine, seçimin belirleyicisi olarak ön plana çıktı.

Bu yazıda, partiler arasındaki oy geçişleri öncelikle betimsel karşılaştırmalarla ele alınıp daha sonrasında anket çalışmalarından farklı olarak ekolojik çıkarım modeli ile sayısal olarak analiz edilecektir.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1335/Aysegul+Tasoz+Dusundere>

² <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1380/Taylan+Kurt>

³ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1382/Secil+Gulbudak+Dil>

⁴ Ekolojik çıkarım modeli eiPack paketi aracılığıyla R’da gerçekleştirilmiş olup iterasyon işlemleri için Çilek Ağacı’nın Github’da paylaşılmış olduğu kodlardan yararlanılmıştır.

Genel Değerlendirme

2018’de, 2015 Kasım milletvekili seçimine kıyasla AK Parti 3,5 milyon, CHP ise 1,3 milyon oy kaybetti. 3 yıl arayla gerçekleştirilen iki seçimin sonuçlarını karşılaştırmak için öncelikle seçmen sayısındaki değişimi göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Kayıtlı seçmen sayısındaki ve katılım oranındaki yukarı yönlü hareket ile geçerli oy sayısı, 2015 Kasım’a kıyasla 2018’de 2,3 milyon artış gösterdi. 2,3 milyonluk bu artış dikkate alınarak partilerin 2015 Kasım’daki oy oranlarını korumaları için gereken oy miktarları hesaplandı (bkz. Tablo 2). Bu hesaplama göre, 2015 Kasım’da yüzde 49,50 oy oranına sahip AK Parti, bu oy oranını korumak için 2018’de 24,8 milyon oya ihtiyaç duymaktaydı. Ancak, AK Parti’nin 2018’de 21,3 milyon oy aldığı ve 2015 Kasım’daki oy oranını koruyabilmesi için gerekli oy miktarına kıyasla 3,5 milyon oy kaybettiği görülmektedir. Benzer şekilde, CHP de 1,3 milyon oy kaybetti.

İlk defa seçimlere katılan İYİ Parti, 2018 seçiminde kayda değer bir oy oranı elde etti. MHP oy kaybı yaşasa da seçim öncesindeki anket sonuçlarına kıyasla dikkat çeken bir oranda oy topladı. 2015 Kasım seçimlerinin ardından MHP’de yükselen parti içi muhalefet sonrasındaⁱⁱ 25 Ekim 2017’de İYİ Parti kurulmuştu. Seçim öncesindeki beklentiler İYİ Parti’nin MHP seçmenini kendine çekeceği yönündeydi.ⁱⁱⁱ İYİ Parti, 2018 seçiminde 5 milyon oy ile yüzde 9,96 gibi yüksek bir oy oranı elde etti. Diğer yandan seçim öncesindeki anket sonuçlarının hemen hemen hepsinde oy oranları yüzde 10’un altında kalan MHP,^{iv} 2015 Kasım’a göre 0,4 milyon oy kaybetmesine rağmen yüzde 11,10 oy oranı ile beklentilerin üzerinde bir performans gösterdi.

2018 seçimi öncesinde hazırlanan yeni düzenlemeler, siyasi partilerin seçimlere ittifaklar halinde girebilmesine imkân tanıdı. Bu düzenlemelere göre, yüzde 10 barajı, ittifak içerisinde seçime giren her bir parti için ayrı ayrı değil ittifak bazında sağlanması gereken bir şart haline geldi. İttifak dışında kalan partiler içinse bu şart eskisi gibi parti bazında arandı. 2018 seçimi öncesinde Cumhur (AK Parti + MHP) ve Millet (CHP + İYİ Parti + Saadet Partisi) olmak üzere iki ittifak kuruldu. Herhangi bir ittifakta yer almayan ve yüzde 10 seçim barajını tek başına aşması gereken HDP, bu şartı sağlayıp meclise girmeye hak kazanan tek siyasi parti oldu. Keza bu süreçte HDP oyunu, 0,5 milyon artırdı. Seçime giren diğer partiler Saadet Partisi, HÜDA-PAR ve Vatan Partisi, oylarını bir önceki döneme kıyasla artırmayı başardı. Ancak bu partilerin aldıkları oy miktarları, doğrudan kendi listeleri ile mecliste yer almaları için yeterli olmadı.

Tablo 1 Milletvekili (MV) ve Cumhurbaşkanı (CB) seçim sonuçları, oy oranı, %

Parti / CB Adayı	2014 CB	2015 Haziran MV	2015 Kasım MV	2018 MV	2018 CB
AK Parti / Erdoğan	51,79	40,87	49,50	42,56	52,6
CHP / İnce	-	24,95	25,32	22,65	30,64
MHP + CHP / İhsanoğlu	38,44				
MHP / -	-	16,29	11,90	11,10	-
HDP / Demirtaş	9,76	13,12	10,76	11,70	8,40
İYİ Parti / Akşener	-	-	-	9,96	7,29
Saadet Partisi / Karamollaoğlu	-	2,06	0,68	1,34	0,89
Vatan Partisi / Perinçek	-	0,35	0,25	0,23	0,20
HÜDA-PAR / -	-	-	-	0,31	-

Kaynak: YSK (Yurtiçi, yurtdışı ve gümrük sonuçları dâhil kesin seçim sonuçları), TEPAV görselleştirmesi

Tablo 2 2015 Kasım milletvekili seçimine kıyasla 2018 seçiminde partilerin aldığı oylar, milyon oy

	AK Parti	CHP	HDP	İYİ Parti	MHP	Saadet Partisi	HÜDA-PAR	Vatan Partisi
2015 Kasım MV	23,7	12,1	5,1	-	5,7	0,3	-	0,1
2015 Payını Korumak İçin Gereken Oy	24,8	12,7	5,4	-	6,0	0,3	-	0,1
2018 Haziran MV	21,3	11,4	5,9	5,0	5,6	0,7	0,2	0,1
Fark	-3,5	-1,3	0,5	5,0	-0,4	0,3	0,2	0

Kaynak: YSK (Yurtiçi, yurtdışı ve gümrük sonuçları dâhil kesin seçim sonuçları), TEPAV hesaplamaları

Partilerin ittifaklar halinde seçime girmesi, “ittifak oyları” kavramının doğuşuna neden oldu, ancak ittifak hanesine yazılan oylar, sonuçlar üzerinde çok fazla etkili olmadı. Seçim pusulasında, ittifak çerçevesinde kalması şartıyla hangi partiye oy verildiği net olarak belli olmayan oylar, ilk etapta ittifak adına kayda alındı. Benzer şekilde, ittifaklardaki partilerinden birden fazlasına ve/veya genel olarak ittifak bölgesine basılmış olan oylar da tutanaklara ittifak oyu olarak kaydedildi. İttifak oyları daha sonrasında partilerin aldıkları oylarla orantılı olarak partilere dağıtıldı. 2018 milletvekili seçiminde Cumhuriyet İttifakı hanesine yazılan oy sayısı yurtiçinde kullanılan geçerli oyların binde 9’u olup 443 bin oy iken Millet İttifakı’nın hanesine yazılan oylar 117 bin adet ile binde 2’ye tekabül etti.⁵

2018 seçimlerinde katılım oranı yüzde 88 ile yüksek bir seviyede gerçekleşirken bu oran, Türkiye’nin batısından doğusuna gidildikçe yüzde 89’dan yüzde 83’e gerilemektedir. Türkiye coğrafi özellikleri temel alınarak batı, orta Anadolu, kuzeydoğu ve güneydoğu olmak üzere 4 alt bölge sınıflaması ile değerlendirildiğinde, güneydoğu haricindeki tüm bölgelerde, 2015 Kasım’a kıyasla 2018’de katılım oranının arttığı görülmektedir. 2015 Kasım seçim sonuçları temel alındığında, güneydoğudaki düşüşün nispeten sınırlı oranda gerçekleştiği dikkat çekmektedir. İlgili analizlerde yurtiçindeki toplam sandık sayısı 180.524 adet olup bu sandıkların 459’u cezaevi sandıklarıdır. Diğer sandıklardaki katılım oranının ortalaması yüzde 88 iken cezaevi sandıklarında ortalama katılım oranı yüzde 99 olup cezaevi sandıklarına ait istatistikler, ilgili durumlarda ayrı bir kalem olarak ayrıca paylaşılmaktadır.

Geçersiz oy oranlarında, Türkiye genelinde bir artış görülmektedir. 2015 Kasım’da Türkiye genelinde yüzde 1,4 olan geçersiz oy oranı, 2018’de yüzde 2,1’e yükseldi. Bölgeler bazında incelendiğinde de tüm bölgelerde benzer bir eğilim gözlemlenmektedir. Katılım oranları ve geçerli oy oranları ile ilgili dikkat çeken bazı bulgular/anomaliler EK 1’de listelenmektedir.

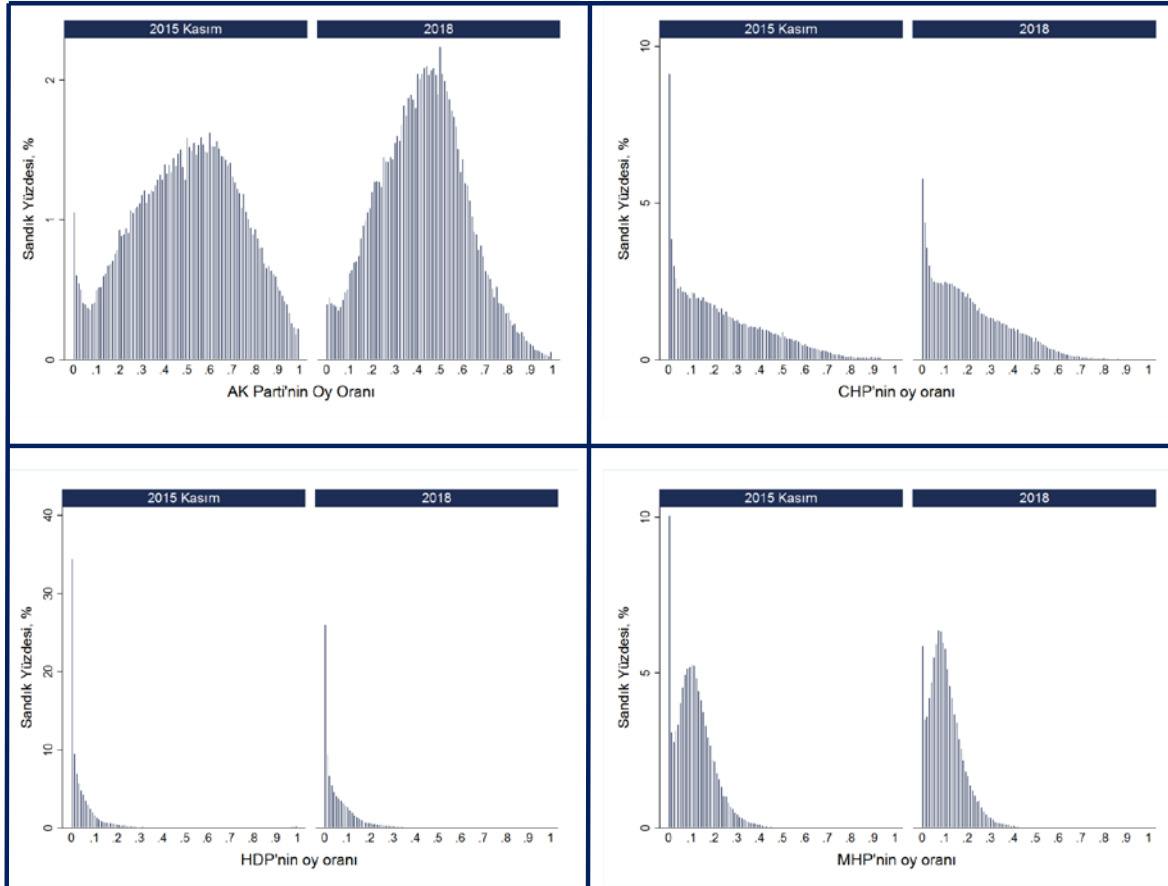
Her partinin sıfır oy aldığı sandık sayıları incelendiğinde, bu tipteki sandıkların oranında azalma olduğu görülmektedir. Bu durum, partiler arasındaki kutuplaşmanın azalması olarak yorumlanabilir. Şekil 1’deki grafiklerde yatay eksen, partilerin sandık bazında aldıkları oy oranını gösterirken dikey eksen bu sandıkların toplam sandık sayısı içerisindeki payı yer almaktadır. Her bir görselde yüz adet sütunun bulunduğu bu gösterim şeklinde, sütunlar yüzde 1’lik oy dilimlerine denk gelmektedir. Buna göre partilerin 0 oy aldığı kaç sandık olduğunu anlamak için her parti adına

⁵ Kaynak: YSK Sandık Sonuçları Paylaşım Sistemi (SSPS), Harrison, J. (2017). RSelenium: R Bindings for 'Selenium WebDriver'. R package version 1.7.1., TEPAV hesaplamaları
Sandık bazlı sonuçlar, YSK SSPS’ten RSelenium paketi aracılığıyla web kazıma yöntemi ile derlenmiştir. Paylaşılan sonuçlar yurtiçi toplam seçim sonuçları olup yurtiçi ve cezaevi sandık sonuçlarını kapsamaktadır.

hazırlanan görselin en solundaki ilk sütuna bakmak gerekmektedir. Bu analizler 2015 Kasım ve 2018 seçim sonuçları için gerçekleştirildiğinde, partilerin 2015 Kasım'da 0 oy aldığı sandıkların oranının, 2018'de düştüğü gözlenmektedir. Bu durum seçmen davranışlarında çok yönlü bir değişim olduğunu, partilerin bir önceki seçimlerde hiç oy alamadığı seçmenlerden bu seçimde oy çekmeyi başaraabildiği şeklinde yorumlanabilir.

Benzer karşılaştırma partilerin oy oranlarının yüksek olduğu sandıklar için gerçekleştirildiğinde, AK Parti'nin güçlü olduğu sandıklardaki düşüş dikkat çekmektedir. 2015 Kasım'a göre 3,5 milyon oy kaybı yaşayan AK Parti'nin oy kayıplarını, oy oranının en yüksek olduğu sandıklarda yaşadığı Şekil 1'de görülmektedir. İki seçimde de yer alan diğer partilerin güçlü olduğu sandıklarda benzer bir eğilim dikkat çekmemektedir. 2015 Kasım'da AK Parti'nin yüzde 70'in üzerinde oy aldığı sandık sayısının 38 binden fazla olduğu, 2018'de bu sayının 14 binin altına düştüğü görülmektedir. Bu sandıklarda yaşanan kayıp, sandık sayısındaki artış da göz önünde bulundurulduğunda yüzde 65'tir. 2015'te AK Parti'nin aldığı oylarının yüzde 31'i güçlü olduğu bu sandıklardan gelirken 2018'de güçlü sandıklardan alınan oy toplam oyun yüzde 10'unu oluşturdu. Farklı yüzdelik dilimlere göre AK Parti'nin sandık bazında oy oranlarının dağılımı EK 3'te ayrıca paylaşılmaktadır.

Şekil 1 2015 Kasım ve 2018 milletvekili seçimlerinde partilerin sandık bazında oy oranları

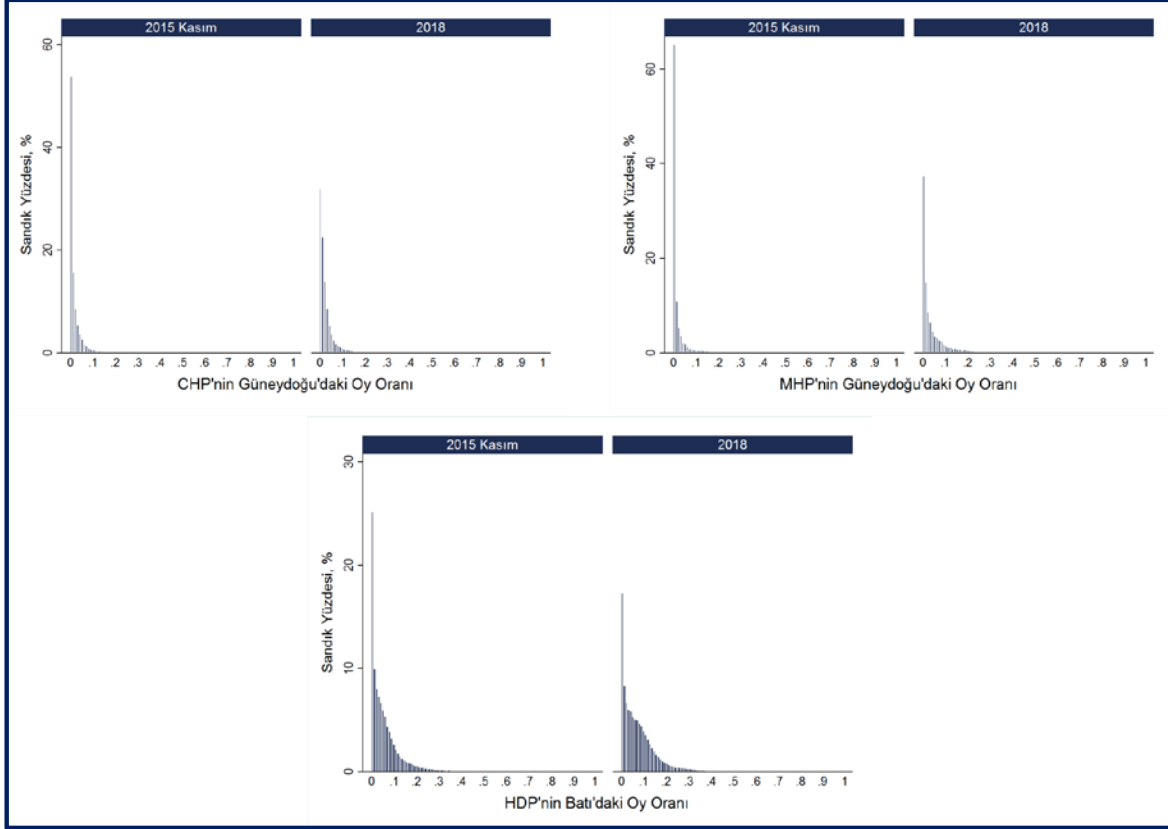

Kaynak: YSK (Yurtiçi kesin seçim sonuçları), TÜİK, TEPAV hesaplamaları

Seçmen davranışlarındaki değişim, sandıklar bölgesel ölçekte incelendiğinde daha da belirginleşmektedir. Şekil 2'de, Şekil 1'e benzer şekilde partilerin sandık bazında aldıkları oy oranları paylaşılmaktadır. Türkiye'nin dört coğrafi bölgeye bölündüğü dörtlü

ölçekte gerçekleştirilen bu karşılaştırmalarda, CHP ve MHP'nin, güneydoğu bölgesinde 2015 Kasım seçiminde oy alamadığı sandık sayılarını, bu seçimde belirgin biçimde düşürmeyi başardığı görülmektedir. Buna karşılık HDP'nin de batıda hiç oy alamadığı sandıkların oranını düşürdüğü tespit edilmektedir. Tüm partilerin ulusal ve bölgesel ölçekte sandık bazlı oy oranlarının dağılımı ise EK 2'de paylaşılmaktadır.

Şekil 2 2015 Kasım ve 2018 milletvekili seçimlerinde bölgelere göre partilerin sandık bazında oy oranları

Kaynak: YSK (Yurtiçi kesin seçim sonuçları), TÜİK, TEPAV hesaplamaları

Genel değerlendirmeler 24 Haziran 2018 seçimlerinin belirleyicisi olarak partiler arasındaki oy geçişlerine dikkat çekmektedir. Yazının ilerleyen bölümlerinde bu oy geçişlerini daha yakından incelemek için öncelikli olarak betimsel analizler aracılığıyla öncü ve tahminler paylaşılmaktadır. Sonrasında ise matematiksel bir model olan ekolojik çıkarım ile elde edilen oy geçişleri sonuçları özetlenmektedir.

Ekolojik Çıkarım

Partiler arası oy geçişlerini anlamak için gerçekleştirilebilecek ilk analiz yöntemi, betimsel analizlerle bir partinin oyunun arttığı yerde diğer partinin oyunun ne olduğuna bakmaktır. Ancak bu karşılaştırmaları teker teker gerçekleştirmek tüm resmi görmek için yeterli olamamaktadır. Bu eksikliğe cevaben geliştirilen ekolojik çıkarım (ecological inference) modeli¹, gruplanmış sonuçlara bakarak bireylerin davranışını tahmin etmekte sıklıkla kullanılmaktadır. Model çerçevesinde en küçük gözlem biriminde partilerin oy dağılımları ele alınmaktadır. Basitleştirerek ifade etmek gerekirse, ekolojik çıkarım modeli, “Hangi partiden hangi partiye ne kadar oy geçse, bu tüm ilçelerdeki yeni sonuçları en iyi biçimde açıklar?” sorusuna cevap arar. Bu soruya cevap verebilmek için model, tüm ilçelerdeki dağılımı en iyi açıklayabilecek ulusal rakamları tahmin etmeye çalışır. Çoğu zaman milyonlarca kez bir önceki tahmin temel alınarak yeniden tahmin geliştirilir, yani sonuç itere edilir. Bu yazıdaki analizlerde ilçe bazındaki sonuçlar ile bireylerin tercihlerindeki değişim modellenmektedir. İlçe sonuçları temel alınarak bu oyların partiler arasında nasıl dağıldığı ve bu sayede ulusal bazdaki sonucun nasıl matematiksel olarak açıklanabilir hale geldiği sorusu cevaplanmaktadır.

Oy Geçişlerini Anlamak için Öncü Analizler

AK Partinin oy kaybettiği illerin bazılarında MHP de oy kaybederken İYİ Parti hepsinde oy kazandı. AK Parti’nin en çok oy kaybettiği İstanbul, Ankara, Bursa ve Antalya illerinde, MHP’nin oylarında düşüş gözlemlenmektedir. Seçime ilk defa giren İYİ Parti ise bu illerde AK Parti ve MHP’nin toplam oy kaybından daha fazla oy kazandı. (İYİ Parti 2015 Kasım seçiminde yer almadığı için partinin önceki seçim sonucunun 0 olarak alındığı göz önünde bulundurulmalıdır.) Her halükârda daha önce mecliste olmayan İYİ Parti, AK Parti’nin en çok oy kaybettiği ilk on ilden Şanlıurfa haricindeki tüm illerde en az bir milletvekili çıkarmayı başardı.

Tablo 3 2015 Kasım’a kıyasla AK Parti’nin 2018’de en çok oy kaybettiği illerde MHP ve İYİ Parti’nin oy sayılarındaki değişim, bin oy

	AK Parti	MHP	İYİ Parti
İstanbul	-499,3	-15,4	742,8
Ankara	-239,9	-14,7	424,8
Konya	-155,1	62,9	119,7
Bursa	-104,6	-19,1	240,6
Kayseri	-99,3	37,8	95,3
Şanlıurfa	-74,4	56,6	15,1
Samsun	-71,6	38,0	91,8
Antalya	-65,8	-92,6	248,4
Gaziantep	-56,7	40,5	68,9
Kocaeli	-54,8	11,1	123,2

Kaynak: YSK, Anadolu Ajansı, CNN Türk, TEPAV hesaplamaları

Not: İl isimlerinin açık mavi fonda boyandığı illerde İYİ Parti en az bir milletvekili çıkarmıştır.

İlk bulgular, AK Parti’nin en çok batı ve orta Anadolu’da oy kaybı yaşadığını göstermektedir. Ayrıca, bu bölgelerde AK Parti’den İYİ Parti ve MHP’ye geçişler yaşandığına dair öncü işaretler dikkat çekmektedir. 2015 Kasım’dan 2018’e yaşanan oy değişimleri, bölgelerine göre Şekil 3’te analiz edilmiştir. Soldaki görselde AK Parti’nin en çok oy kaybını 1,5 milyon ile batıda ve 1,3 milyon ile orta Anadolu’da yaşadığı görülmektedir. CHP, 1 milyon oy ile en büyük kaybını batı bölgesinde yaşamaktadır. AK Parti ve CHP’nin oy kaybettiği bölgelerdeki en büyük kazanç İYİ Parti’ye aittir. MHP batı bölgesinde oy kaybetmekle beraber diğer bölgelerde nispeten düşük oranlarda olsa da oy kazanmıştır. Ancak, genel değerlendirme de olduğu gibi 2018 seçimindeki MHP performansını, 2015 Kasım’dan ziyade seçim öncesi anketlerle kıyaslamak, oy geçişlerini

anlamak için daha doğru bir resim sunacaktır. AK Parti, 970 ilçeden⁶ 855'inde oy kaybederken bu ilçelerdeki MHP ve İYİ Parti oyları, aşağıda yer alan sağ şekilde görselleştirilmiştir. Her bir noktanın bir ilçeye denk geldiği bu görselde, ilçelerin renkleri bulundukları coğrafi bölgeyi temsil etmektedir. Dikey ekseninde İYİ Parti'nin, yatay ekseninde MHP'nin oy oranlarının yer aldığı bu görselde, açık mavi bölge, MHP'nin İYİ Parti'den daha yüksek oy aldığı ilçeleri içermektedir. Bu görsel tüm detaylarıyla değerlendirildiğinde, AK Parti'nin oy kaybettiği batıdaki ilçelerde İYİ Parti'nin; orta Anadolu'da ise MHP'nin öne çıktığı görülmektedir.

Şekil 3 2015 Kasım ve 2018 milletvekili seçimlerinde bölgelere göre partilerin oylarındaki değişim ve AK Parti'nin oy kaybettiği ilçelerde İYİ Parti ve MHP'nin oy dağılımı

Bölgelere göre 2015 Kasım milletvekili seçimine kıyasla 2018 seçiminde partilerin aldığı oylardaki kayıp ve kazanç miktarı

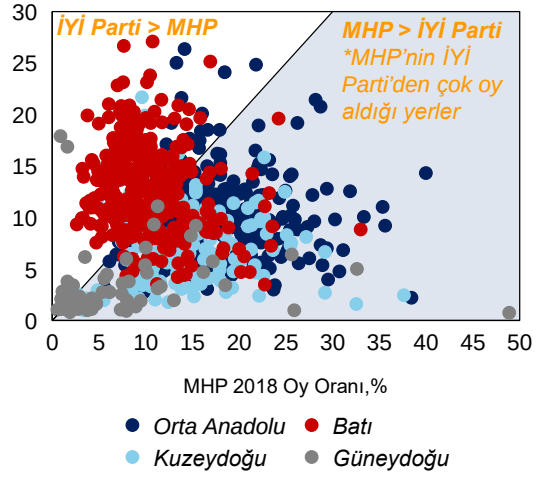
	Batı	Orta Anadolu	Kuzeydoğu	Güneydoğu
AK Parti	1,5 milyon	1,3 milyon	489 bin	146 bin
CHP	1 milyon	324 bin	27 bin	45 bin
HDP	459 bin	193 bin	28 bin	214 bin
İYİ Parti	2,9 milyon	1,6 milyon	345 bin	114 bin
MHP	680 bin	2 bin	156 bin	116 bin

Milyon oy kayıp	Bin oy kayıp
Milyon oy kazanç	Bin oy kazanç

İlçe bazında 2015 Kasım milletvekili seçimine kıyasla 2018 seçiminde AK Parti'nin oy kaybettiği yerlerde, MHP ve İYİ Parti'nin oy oranları

İYİ Parti 2018 Oy Oranı, %

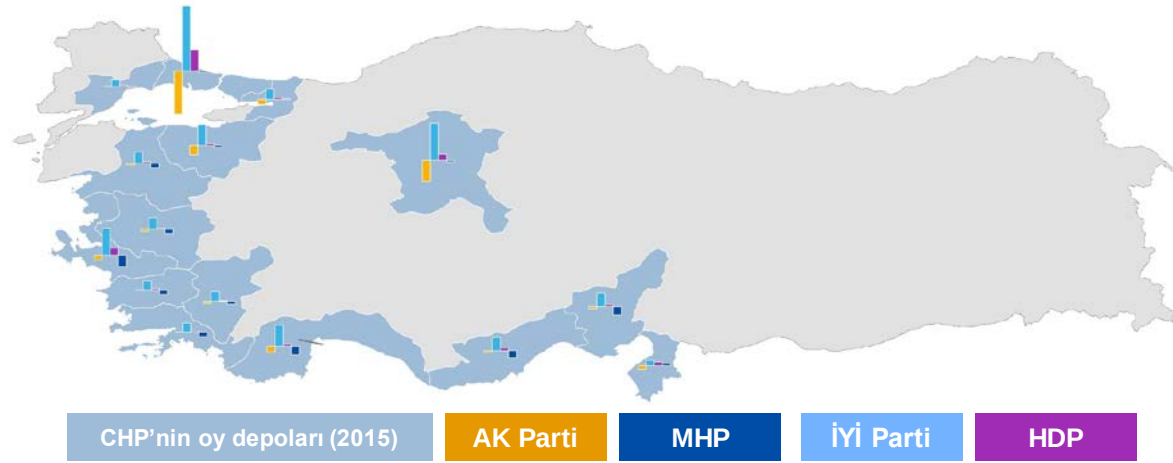

Kaynak: YSK, Anadolu Ajansı, CNN Türk, TEPAV hesaplamaları

CHP'nin oy depolarında da en çok oy kazanan İYİ Parti oldu. CHP'nin 2015 Kasım seçiminde en fazla oy aldığı ilk on il, İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa, Antalya, Adana, Mersin, Hatay, Muğla, Balıkesir, Aydın, Tekirdağ, Manisa, Kocaeli ve Denizli olarak sıralanmaktadır. Bu illerde partilerin 2015 Kasım'a kıyasla oy miktarlarındaki değişim incelendiğinde, en çok oy kazanımının İYİ Parti'de olduğu görülmektedir.

⁶ 2017 yılında 694 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aksaray'ın Sultanhanı ile Artvin'in Kemalpaşa beldeleri ilçe yapıldı. Değişiklik öncesi ve sonrası dönemi kapsayan ilçe bazında karşılaştırılmalarda 970 ilçe baz alınarak alt toplam alınıp karşılaştırma gerçekleştirilmiştir.

Şekil 4 CHP'nin 2015 Kasım'da en yüksek oy aldığı illerde partilerin oy miktarlarındaki değişim, 2015 Kasım-2018 karşılaştırması

Kaynak: YSK, Anadolu Ajansı, CNN Türk, TEPAV hesaplamalar

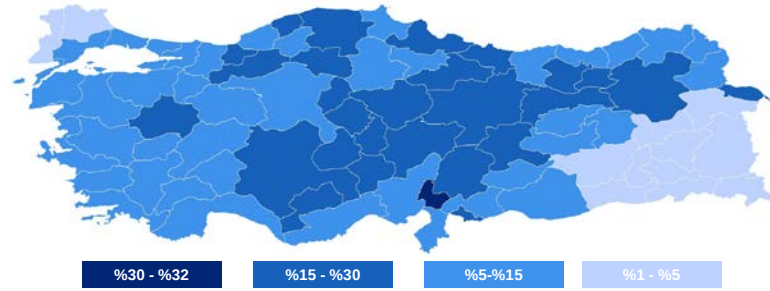
Partilerin oy dağılımları incelendiğinde MHP ile İYİ Parti'nin birbirini tamamladığına dair işaretler gözlemlenmektedir.

Şekil 5'te sırasıyla MHP ve İYİ Parti'nin oy oranları iller bazında görselleştirilmektedir.

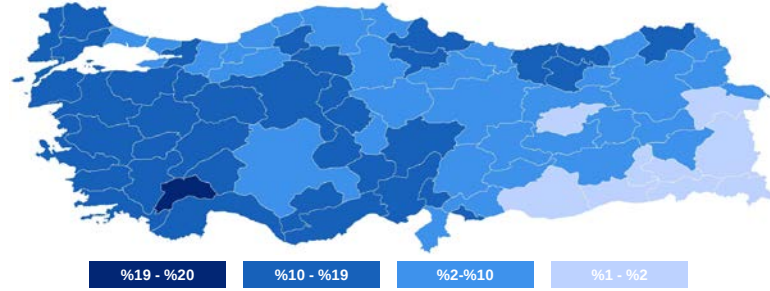
Renklerdeki açıktan koyuya geçiş, oy oranındaki artışı göstermektedir. İki görsel karşılaştırıldığında, MHP'nin az oy aldığı illerde İYİ Parti'nin yüksek oranda oy aldığı görülmektedir. Keza İYİ Parti'nin az oy aldığı illerde de MHP yüksek oranda oy almaktadır. Özetle, Türkiye'nin farklı illerinde iki partinin birbirini tamamladığı görülmektedir.

Şekil 5 2018 milletvekili seçim sonuçlarına göre siyasi partilerin illere göre oy oranı

a) MHP

b) İYİ Parti

Kaynak: YSK, Anadolu Ajansı, CNN Türk, TEPAV hesaplamaları

2018 Cumhurbaşkanı seçiminde muhalefetin ayrı ayrı gösterdiği adaylar (İnce, Akşener ve Karamollaoğlu), 2014 yılında CHP ve MHP'nin çatı adayı olan İhsanoğlu'na kıyasla daha fazla oy almayı başardı. Şekil 6'da ilçe bazında 2018 seçiminde İnce, Akşener ve Karamollaoğlu'nun aldığı oy ile 2014 seçiminde İhsanoğlu'nun aldığı oy oranı karşılaştırılmaktadır. Bu analize göre 970⁷ ilçenin 751'inde üç adayın İhsanoğlu'nun oyunu geçtiği görülmektedir.

Şekil 6 2018 ve 2014 cumhurbaşkanı seçim sonuçlarının ilçe bazında karşılaştırması

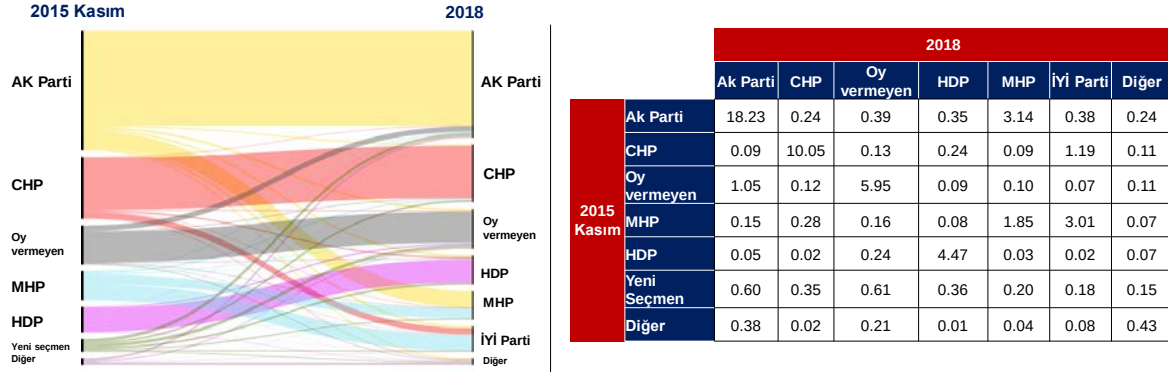
Kaynak: Anadolu Ajansı, CNN Türk, YSK, TÜİK, TEPAV hesaplamaları

⁷ 2017 yılında 694 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aksaray'ın Sultanhanı ile Artvin'in Kemalpaşa beldeleri ilçe yapıldı. Değişiklik öncesi ve sonrası dönemi kapsayan ilçe bazında karşılaştırmalarda 970 ilçe baz alınarak alt toplam alınıp karşılaştırma gerçekleştirilmiştir.

Ekolojik Çıkarım Sonuçlarına Göre Oy Geçişleri

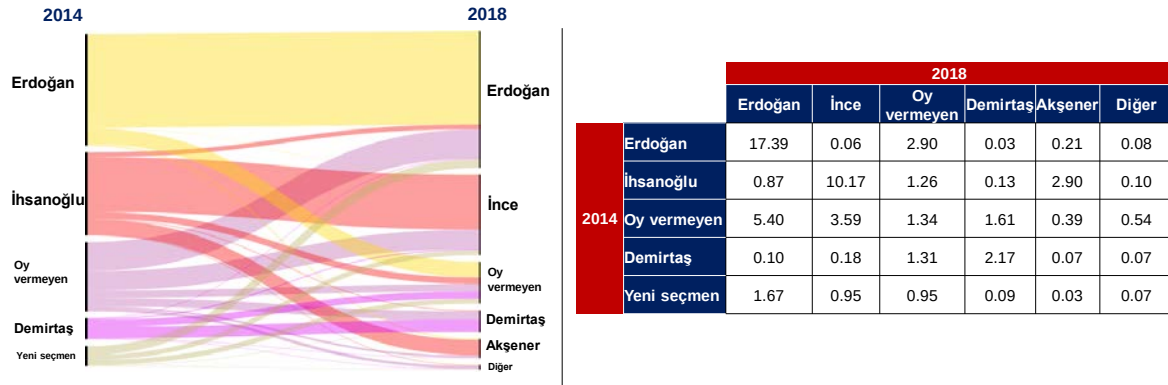
2015 Kasım ile 2018 milletvekili seçimleri arasındaki oy geçişleri, ekolojik çıkarım modeline göre Şekil 7’de analiz edilmektedir. Bu analize göre elde edilen sonuçlar şu şekilde listelenmektedir:

- 2015 Kasım’da AK Parti’ye oy veren seçmenin yüzde 80’i yani 18,2 milyon kişi, 2018’de de AK Parti’ye oy verdi. 2015 Kasım’daki AK Parti seçmenin yüzde 14’ü ise 2018’de MHP’ye oy verdi. AK Parti’nin en büyük oy kazancı, daha önceki seçimde oy vermeyen seçmenleri sandığa getirmesi oldu. AK Parti 2018’deki oy oranının yüzde 5’ini daha öncesinde sandığa gelmeyen seçmenlerden kazandı.
- İki seçim arasında, CHP’nin seçmenini koruma oranı yüzde 84’ü geçerken CHP’den en yüksek oranda oy koparan partinin İYİ Parti olduğu ve İYİ Parti’nin CHP’nin oylarının yüzde 10’unu transfer ettiği görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre 2015 Kasım’ında CHP’ye oy verip 2018 seçiminde HDP’ye oy veren seçmen sayısı ise 0,2 milyondur. Buna göre seçim barajını aşması için HDP’ye destek veren CHP seçmeni imajı, bu analiz sonucu ile uyuşmamaktadır. Ancak bu karşılaştırmanın 2015 Kasım ve 2018 seçimleri baz alınarak gerçekleştirildiği unutulmamalıdır.
- 2015 Kasım’da MHP’ye giden oylardan 3 milyonu 2018’de İYİ Parti’ye geçti. 2015 Kasım’da MHP’ye oy veren seçmenin yüzde 53,7’si İYİ Parti’ye geçerken MHP’de kalanların sayısı 1,8 milyondur. Bu durumda MHP’nin kendi oylarını koruma yüzdesi ise yüzde 33 olarak hesaplanmaktadır. 2015 Kasım’da AK Parti’ye oy veren 3,1 milyon seçmen ise 2018’de MHP’ye oy verdi. Bu oylar MHP’nin 2018’deki oylarının yüzde 57,7’sini oluşturmaktadır. 2015 Kasım seçiminde ise AK Parti, oylarının yüzde 8,4’ünü, 2015 Haziran’da MHP diyen seçmenden almıştı. Bununla birlikte, AK Parti ve MHP arasında geçmiş seçimlerde de yoğun oy geçişlerinin yaşandığı görülmektedir. Keza benzer oy geçişleri 2007-2011 seçimleri için gerçekleştirilen analiz sonuçlarına da yansımaktadır.^v
- HDP seçmeninin yüzde 91’i 2018 seçiminde de yine HDP derken, parti, 2015 Kasım’a kıyasla en az seçmen kaybı yaşayan parti olarak öne çıktı.
- Yeni seçmenin yüzde 25’i AK Parti’ye oy verirken yüzde 14’ü CHP’ye yüzde 15’i HDP’ye, yüzde 8’i MHP’ye, yüzde 7’si İYİ Parti’ye oy verdi, yüzde 25’i ise sandığa gitmedi.

Şekil 7 2015 Kasım ve 2018 milletvekili seçimleri arasındaki oy geçişleri, milyon oy

Kaynak: Anadolu Ajansı, CNN Türk, YSK, TÜİK, Lau, O, Moore R. T. ve Kellermann M. (2012)^{vi}, Rosen vd. (2001)^{vii} TEPAV hesaplamaları

2014 Cumhurbaşkanı seçimindeki yüzde 74,1'lik düşük katılım oranına kıyasla 2018'deki yüksek katılım ve yeni seçmenin Erdoğan'ı tercih etmesi, seçimin sonucunu önemli ölçüde etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Erdoğan'ın 2018 seçiminde aldığı 5,4 milyon yani Erdoğan'ın oylarının yüzde 21,2'si, 2014 seçiminde oy kullanmayan seçmenden geldi. Benzer şekilde İnce'nin de daha önceki seçimde oy vermeyen seçmenlerden 3,6 milyon oy aldığı görülmektedir. Bu iki oy geçişi haricinde 2014'ten 2018'e en büyük oy hareketlerini İhsanoğlu'ndan Akşener'e geçişler oluşturmaktadır. Diğer yandan MHP ve CHP'nin çatı adayı olan İhsanoğlu'nun oylarının neredeyse tamamının İnce'ye geçmesi, İhsanoğlu'nun 2014'te MHP seçmeni tarafından desteklenmemesiyle açıklanabilir. Keza bu yorum, Çilek Ağacı tarafından 2014 Mart yerel seçimleri ve 2014 Cumhurbaşkanı seçimi için gerçekleştirilen ekolojik çıkarım çalışmalarının sonuçlarıyla da örtüşmektedir.^{viii} Yeni seçmenin ise yüzde 59'u Erdoğan derken yüzde 34'ü İnce'ye oy vermiştir. 1,7 milyon oyu yeni seçmenden alan Erdoğan'ın 2014'e göre en çok oy aldığı kesimler sırasıyla, 2014'de de Erdoğan diyen seçmenler, daha öncesinde oy vermeyen seçmenler ve yeni seçmenler olarak sıralanmaktadır.

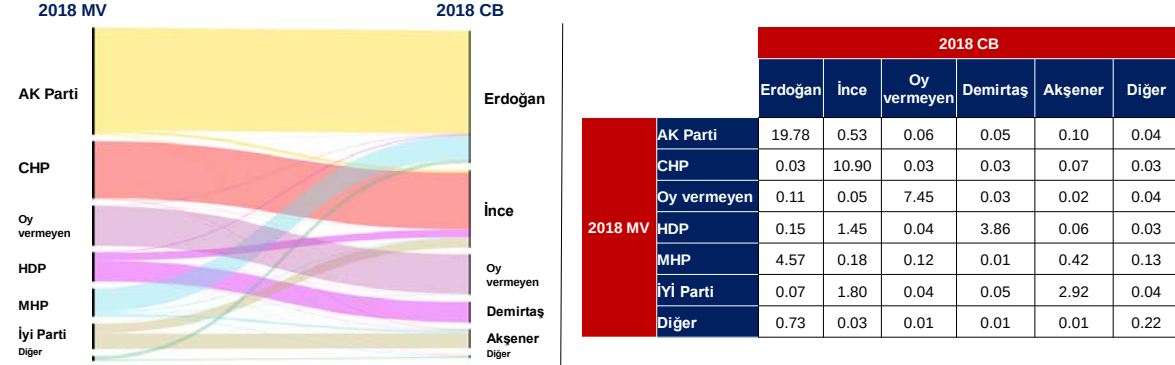
Şekil 8 2014 ve 2018 cumhurbaşkanı seçimleri arasındaki oy geçişleri, milyon oy

Kaynak: Anadolu Ajansı, CNN Türk, YSK, TÜİK, Lau, Olivia, Ryan T. Moore, and Michael Kellermann (2007), TEPAV hesaplamaları

2018'de Erdoğan'ın oylarının yüzde 18'i ittifak ortağı MHP'den gelirken, İnce'nin de İYİ Parti ve HDP'den gelen oylarla CHP'nin oylarını geçtiği görülmektedir. MHP ile kurulan ittifakın Erdoğan'a 4,6 milyon oy getirdiği gözlemlenmektedir. Keza bu oylar Erdoğan'ın aldığı oyların yüzde 18'ini oluşturmaktadır. Bir diğer taraftan İnce'nin oyları, Türkiye'nin 972 ilçesinden 967'sinde CHP'nin oylarını geçmektedir. İnce'nin CHP'nin oylarının yüzde 98'ini aldığı görülmektedir. CHP'den gelen oylar İnce'nin topladığı oyların

yüzde 73'ü olup İnce oyların geri kalanını ağırlıkla İYİ Parti ve HDP seçmeninden toplamıştır. Oransal olarak İnce'nin oylarının yüzde 12'si İYİ Parti'ye oy veren seçmenden gelirken yüzde 10'u da HDP'li seçmenden geldi.

Şekil 9 2018 milletvekili (MV) ve cumhurbaşkanı (CB) seçimleri arasındaki oy geçişleri, milyon oy

Kaynak: Anadolu Ajansı, CNN Türk, YSK, TÜİK, Lau, Olivia, Ryan T. Moore, and Michael Kellermann (2007), TEPAV hesaplamaları

Yöntem ve Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

- 1- Ekolojik çıkarım modelinden elde edilen sonuçları, kesin sayılar olarak değil sıklıkla kullanılan bir tekniğin istatistikî tahminleri olarak yorumlamak gerekmektedir.
- 2- Bir partinin oyunun arttığı yerde diğer partinin oyunun azalıyor olması tekil bir seçmen grubunun bir partiden diğer bir partiye geçtiğini matematiksel olarak kanıtlamamaktadır. Çalışma genelinde genellemelerden yola çıkan varsayımlara, seçim sonucunu açıklayabilecek tahminlerde bulunmak için başvurulmuştur.
- 3- Ekolojik çıkarım yöntemi anket verilerine dayanmadığı için örneklem boyutu, cevaplara güven sorunu, insanların tercihlerini söylemekten sakınması veya tercihlerini yanlış yansıtmaları gibi faktörler analiz sonuçlarını etkilememektedir.
- 4- Ekolojik çıkarım modelinde hiyerarşik katlıterimli Dirichlet yöntemi kullanılmıştır.
- 5- Ekolojik çıkarım modeli bazen günlerce süren işlemler sonrasında hesaplanabildiği için resmî sonuçlar açıklanmadan model çalıştırılmaya başlanmıştır. İlgili sonuçlar, ilçe bazında yurtiçi seçim sonuçları olup 28-29 Haziran 2018 tarihlerinde CNN Türk'ün web sitesinden web kazıma yöntemi ile derlenmiş sonuçlar baz alınarak elde edilmiştir. Geçmiş seçimler için resmi YSK verileri kullanılmıştır.

EK 1 – Sandık Bazında İstatistikî Anomalilere Örnekler

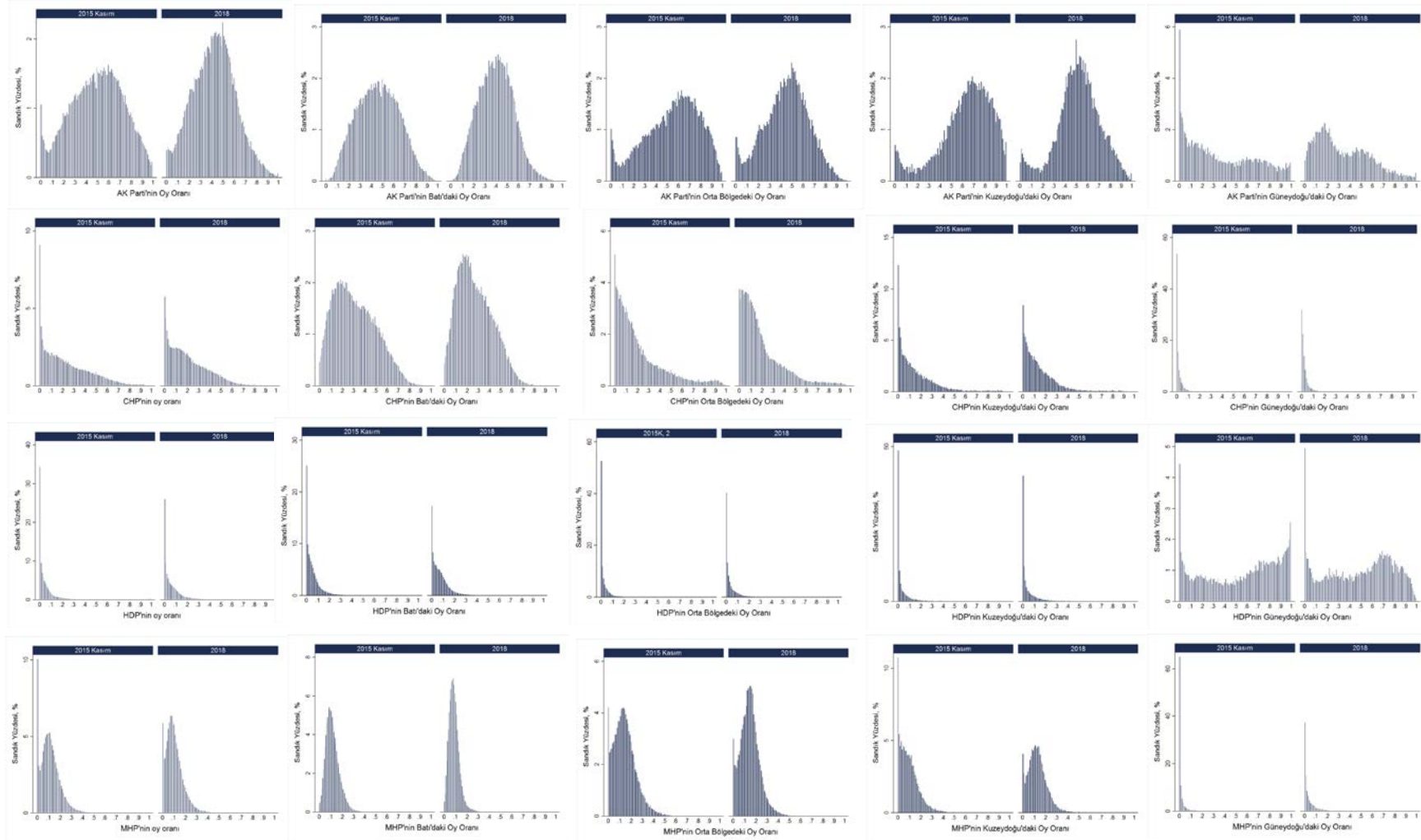
- Diyarbakır Hazro’da kayıtlı seçmeni olmayan bir sandık bulunmaktadır.⁸
- Katılım oranı yüzde 100’ü geçen, yani kullanılan oyun seçmen sayısından fazla olduğu, 3.434 sandık mevcuttur. Katılım oranının yüzde 100’ü geçtiği sandıkların yüzde 7’si (251 sandık) cezaevi sandığıdır.
- Katılım oranının yüzde 100’ü geçtiği sandıklarda oy farkının en yüksek olduğu sandıkta, kayıtlı seçmen sayısından 116 fazla oy kullanılmıştır. İlgili sandık, Şırnak’ın Beytüşşebap ilçesinde bulunmaktadır.⁹ Bu sandıkta 70 kişi kayıtlı seçmen olarak listelenirken kullanılan oy sayısı 186’dır.
- Katılım oranının yüzde 100’ü geçtiği sandıklarda, oy farklarının toplamı 11.443 olup bu sayının yüzde 92’sini cezaevi haricindeki yurtiçi sandıkları oluşturmaktadır.
- Katılım oranının yüzde 100’ü geçtiği sandıkların yüzde 27’si güneydoğuda olmakla beraber bu sandıklar, oy farkının en fazla olduğu sandıklardır. Toplam farkın yüzde 43’ü bu bölgede gerçekleşmiştir. Diğer yandan bu oranın hem sandık sayısı hem oy toplamı açısından en az olduğu bölge ise kuzeydoğu bölgesidir.
- Katılım oranının yüzde 100 olduğu sandık sayısı 1.327 olup bu sandıkların yüzde 2’si cezaevi sandığıdır. Bu sandıklarda kullanılan oy sayısı 114.924’tür. Bu sandıklardan elde edilen geçerli oyların dağılımına göre bu sandıklardan elde edilen seçim sonucu yüzde 54 AK Parti, yüzde 16 CHP, yüzde 12 MHP, yüzde 10 HDP, yüzde 6 İYİ Parti olarak sıralanmaktadır.
- Oyların yüzde 100 geçersiz sayıldığı bir sandık mevcut değildir.
- 10.360 sandıkta atılan oyların yüzde 100’ü geçerli olarak tespit edilmiştir.
- 10.360 sandık arasından 46’sında itiraz sonrası geçerli sayılmış oylar mevcuttur. Bu durumun en yüksek sayıda gerçekleştiği sandık, Ankara’nın Çankaya ilçesindeki Alacaatlı Mahallesi’nde bulunmaktadır.¹⁰ Bu sandığa kayıtlı 360 seçmenden 339’u oy kullanmış ve oyların tamamının geçersiz sayıldığı bu sandıkta 339 oyun 339’u da itiraz sonrasında geçerli sayılmıştır.
- Kullanılan oyların yüzde yüzünün geçerli olduğu 10.360 sandıktan çıkan oylar, yüzde 40 AK Parti, yüzde 27 CHP, yüzde 11 MHP, yüzde 10 HDP, yüzde 9 İYİ Parti olarak partiler arasında dağılmaktadır.

⁸ İlgili sandık Diyarbakır ili Hazro ilçesi İncekavak Mahallesi’ndeki 1017 nolu sandıktır.

⁹ İlgili sandık Şırnak ili Beytüşşebap ilçesi Cevizağacı Köyü’ndeki 1025 nolu sandıktır.

¹⁰ İlgili sandık Ankara ili Çankaya ilçesi Alacaatlı Mahallesi’ndeki 4033 nolu sandıktır.

EK 2 – Sandık Bazında Partilerin Oy Oranları

EK 3 – 2015 Kasım milletvekili seçimine kıyasla 2018 seçiminde AK Parti’nin oy oranlarına göre sandık sayıları

		Sandık Sayısı		Değişim*
		2015 Kasım	2018	
Toplam Sandık Sayısı		174,991	180,524	-
AK Parti Oy Oranı	Yüzde 10 üzeri	166,091	172,653	1%
	Yüzde 20 üzeri	154,833	157,461	-1%
	Yüzde 30 üzeri	137,257	133,212	-6%
	Yüzde 40 üzeri	115,748	101,856	-15%
	Yüzde 50 üzeri	90,775	64,260	-31%
	Yüzde 60 üzeri	64,624	32,430	-51%
	Yüzde 70 üzeri	38,574	13,894	-65%
	Yüzde 80 üzeri	19,009	5,137	-74%
	Yüzde 90 üzeri	6,268	1,214	-81%
	Yüzde 100	49	47	-7%

Kaynak: YSK (Yurtiçi kesin seçim sonuçları), TÜİK, TEPAV hesaplamaları

*Değişim oranının hesaplanmasında 2015 Kasım toplam sandık sayısı 2018 toplam sandık sayısına eşitlenmiştir.

ⁱ Laui O., Moore, R., T., ve Kellermann, M. (2012). eiPack: eiPack: Ecological Inference and Higher-Dimension Data Management. R package version 0.1-7.

Çilek Ağacı. (2018). Sample Code for MCMC simulations. Github Repository.

<https://github.com/cilekagaci/secimverisi>

ⁱⁱ Deutsche Welle Türkçe. (2017). Bahçeli'ye Muhalif İsimler Yeni Parti Kuruyor. 29 Haziran 2017.

<https://www.dw.com/tr/bah%C3%A7eliye-muhalif-isimler-yeni-parti-kuruyor/a-39478883>

ⁱⁱⁱ T24. (2017). İYİ Parti, MHP'yi En Az Yüzde 5 Eritir, AKP'li Hoşnutsuzları Kapat. 26 Ekim 2017.

<http://t24.com.tr/haber/iyi-parti-mhpyi-en-az-yuzde-5-eritir-akpli-hosnutsuzlari-kapar,474448>

^{iv} TEPAV'ın "24 Haziran Seçimleri İçin Meclis Aritmetiği Simülasyonları ve Seçim Çevrelerinde Son Milletvekili Kazanmada Bölgesel Rekabet Haritası" başlıklı çalışmasında, farklı kamuoyu araştırma şirketlerinden Mayıs 2018 için derlenen anket sonuçlarına göre oluşturulan simülasyonlarda da MHP'nin oy oranlarının yüzde 10'un altında kaldığı görülmektedir:

Çınar, Y. ve Göksel T. (2018). 21 Şubat 2018'de Teklif Edilen 'İttifaklı d'HONDT' Sistemine Göre Seçim Simülasyonları. TEPAV Politika Notu. 3 Mart 2018.

Çınar, Y. ve Göksel, T. (2018). 24 Haziran Seçimleri için Meclis Aritmetiği Simülasyonları ve Seçim Çevrelerinde Son Milletvekilini Kazanmada Bölgesel Rekabet Haritası. TEPAV Politika Notu. 6 Haziran 2018.

^{vi} Lau, O, Moore R. T. ve Kellermann M. (2012). eiPack: eiPack: Ecological Inference and Higher-Dimension Data Management. R package version 0.1-7.

^{vii} Rosen, O., Jiang, W., King, G. ve Tanner, M., A. (2001). Bayesian and Frequentist Inference for Ecological Inference: The R × C Case. Statistica Neerlandica 55: 134-156.

^{viii} Çilek Ağacı. (2014). 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Oy Kaymaları. 13 Ağustos 2014.

<http://cilekagaci.com/2014/08/13/2014-cumhurbaskanligi-seciminde-oy-kaymalari/>